

FARIZEUS A CELNÍK

Původ materiálu

Pavel Janošík

Pořadí v lekci

30

B?h se staví proti pyšným, ale pokorným dává milost (1Pt 5,5)

klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- **modlitba**(doporučení: výklad pojmu v Biblickém slovníku od J.J.von Almen. s.145.)

V podobenství o farizeu a celníkovi jde o další rozvinutí tématu modlitby. V návaznosti na úlohu č. 23 (O modlitbě): teď se na konkrétním příkladu ukazuje, že modlitba není v rukou modlitebníka nástroj, kterým bychom mohli Boha umluvit. Udělat ze sebe lepšího, než jsou druzí. Vylhat se z toho, že před Bohem nic nejsem.

Nemá cenu si na nic hrát. A to ani na vlastní spravedlnost, ale (!) – ani na skromnost. Nejde ani o to, abychom se před Bohem nutili do pózy celníka. Není tu návod, jak na Boha.

Což teprve váš nebeský Otec... (11,13) - nerozezná upřímnost? Srovnání našich pozemských otců s nebeským Otcem vede k závěru: ať jsou otcové jací jsou – copak by nám dali hada, když je prosíme o rybu? A čím spíše náš nebeský Otec nedá Ducha svatého těm, kdo ho prosí?

A srovnávejme otce dále: trapnost obelhávání pozemského otce je zřejmá – což teprve kdybychom si na něco hráli před našim Otcem v nebesích? V podobenství jde o naši upřímnost k Otci v nebesích.

- **podobenství**- nezačíná slovy: „Království nebeské je jako..“, ale je zaměřeno proti těm, kteří spoléhají na sebe. Nechválí celníky, ale kající. Neobrací se proti určitému stavu nebo povolání, ale proti nábožensky sebejistým lidem.

- **farizeové** se snažili být spravedliví - to je legitimní požadavek, který se může opřít nejen o zákonickou, ale též o prorockou tradici (Ez 33,13-16). „Farizeové představovali laické hnutí s pevnou organizací, a to progresivní hnutí, nikoli, jak se často mylně domníváme, konzervativně reakční. Usilovali o to, aby zákon nezůstal záležitostí posvátného textu, ale aby se stal aktuálně závazný, aby byl praktikován ve všech otázkách soukromého i

veřejného života.“ (G.Bornkamm, Ježíš Nazaretský, Praha 1975, Kalich, s.23).

- **Ježíš nekritizuje** zákon a jeho aktuální platnost pro všední život. Tento zákon přišel naplnit. Kritizuje však farizejské náboženské přesvědčení, že vynalezli způsob, jak splnit nařízení Božího zákona. Odmítá jejich soustavu pravidel a nařízení, která mají vést k nenarušování zákona. Ježíšovi nejde o narušování zákona, ale o jeho plnění. Odmítá sebejistotu a pohrdání těmi, kdo podle přesvědčení farizeů porušují zákon. Farizeova modlitba odhaluje sebejistotu, jako by skrze něj už nemohlo do tohoto světa vstoupit zlo. Ježíš podobenstvím odhaluje, že žádnou takovou „pojistku víry“ proti zlu nezískáme studiem zákona, předpisů nebo dodržováním určitých nařízení. Jenom ponížením před Bohem se nám otevírá cesta k ospravedlnění.

- **celník** byl výběrčí daní a cel. Celníci byli zaměstnanci soukromých podnikatelů, kteří měli smlouvu s římským státem a v provinciích vybírali daně. Z částek, které vybírali, vydržovali navíc svůj podnik a čerpali zisk. Židé je nenáviděli jako vykořisťovatele a spolupracovníky s římskou vládou i jako odrodilce od víry.

- **obě dvě modlitby** mají svou „předlohu“ v žalmech - 26. a 51. V jednom nacházíme postoj sebejistoty, v druhém postoj kajícínosti. Ospravedlněn je celník - ne svou modlitbou, ale Bohem, který se smilovává a odpouští.

„lov“ k smí skutečně být také vděčný Bohu za to, že uvěří. Za to, že víra snad také zformovala jeho život k lepšímu. Že nežije naprázdno, sobecky, jen pro sebe, povrchně, lživě, křivácky na úkor druhých. Pomyslíme-li na to, čím vším víra obohatila, prohloubila, pozvedla náš život - je namístě vděčnost.

Vděčnost - ovšem jako výraz úžasu z Boží milosti. Vděčnost, která nepotřebuje poukazovat na to, jací jsou druzí špatní, která si před Bohem nestoupá na špičky.

Ježíš přiblíží komentuje jednoznačně - ten, kdo si nestoupal na špičky - ten, kdo nepředváděl svoji spravedlnost, ten, kdo své veškerou špínu a vinu svého života Bohu – ten, kdo opravdu vsadil na Boha a jeho spravedlnost - a ne na sebe - ten odešel ospravedlněn. Taková je Boží spravedlnost: odpuštění, záchrana, očištění, umožnění nového začátku. Darovaná síla k novému začátku. Za takové ospravedlnění smíme děkovat.

- **kdo se povyšuje, bude ponížen** - budoucí čas sice ukazuje k přicházejícímu Božímu soudu, ale ospravedlnění ukazuje též k aktuální přítomnosti. Ježíš ukazuje ke kořeni krizí a pádů. Kdo si něco předstírá, stejně neuteče před okamžiky zoufalství a nejistoty. Kdo si nechce o sobě nic nalhávat, před tím se otevírá zaslíbení, že nezůstane ve svém ponížení.

úskalí textu:

- neměli bychom mluvit schematicky, jako by se jednalo o problém, který měli kdysi nějakí farizeové. Nejedná se o **ně**, ale o **nás** (kteří si ještě navíc můžeme myslet právě, že „nejsme jako oni“) Jedná se o modelové vykreslení náboženské sebejistoty (která si nenechá promluvit do svědomí) a kajícího (která očekává odpuštění). Máme před sebou model, ne zjednodušující vyprávění. V evangeliu podle Lukáše farizeové nevystupují jen jako protivníci (v. 13,31 Ježíše varují před Herodem, v. 7,36 farizeus hostí Ježíše).

- farizea bychom neměli vykreslit jako vychloubačného a celníka jako skromného člověka - nejde o charakterové vlastnosti, ale o postoje víry, o tragické nepochopení a o otevřenost víry.

Podobenství nás nechce poučit „když budete jako celník, budete se Pánu Bohu víc líbit“. I navenek pokorná modlitba a kající gesta mohou vyrůstat ze spravedlivého postoje víry. (viz klíčové pojmy: citát G.Bornkamma)

4. pomůcky

Použijte Pracovní listy Z.Šorma: Evangelia č.22.

Vyhledejte obrázky lidí v pozicích soustředění a modliteb; obrázky lidí, vyjadřujících pýchu nebo pokoru v postoji nebo ve tváři; ukažte dětem knihy modliteb, přečtěte ukázkou, pohovořte o užívání modlitebních knih.

motivační uvedení do příběhu:

Pro Theofila:

T. může přijít s tím, že je fajn, když se můžeme modlit Ježíšovými slovy (Otče náš...), ale že by rád také věděl, jak se modlit vlastními slovy. Co je důležité, aby modlitbu Pán Bůh slyšel? Aby se mu třeba nehnusila...? A jaký postoj třeba máme při modlitbě zaujmout?

Lukášovou odpovědí je podobenství o farizeu a celníkovi, z něhož je zřejmé, že je jedno, jestli při modlitbě klečíme, stojíme, spínáme ruce, zavíráme oči, atd., ale důležitá je upřímnost. Důležité je nehrát si před Bohem na nic, co nejsem. Totiž – nejsem ten, kdo dobře věří pro své zásluhy, ale ten, kdo se odvolává na Boží milost a slitování. To je správný postoj při modlitbě – postoj víry. Při takovém postoji se pak mohu modlit ve svobodě vlastními slovy.

osnovy vyprávění:

a) poznámka a osnova pro mladší školní věk:

Vyprávějte si s dětmi o různých postojích při modlitbě - ať se děti učí považovat modlitbu za plnohodnotnou, i když ten druhý u ní sedí, stojí nebo klečí. Děti si někdy rády všímají, jakým způsobem má kdo sepnuté ruce a diví se, když je někdo sepnuté nemá - vysvětlete jim, že důležité je soustředění na rozhovor s Bohem a druhotné jsou naše pozice, které při modlitbě zaujímáme, (podobně je tomu se zavíráním očí při modlitbě).

I. Motivace

II. Farizeus a celník

III. Farizeus v modlitbě děkuje za to, že je lepší než ostatní lidé

Celník v modlitbě prosí za odpuštění

Celníkova modlitba je přijata, farizeova ne

b) poznámka a osnova pro střední a starší školní věk:

Motivace

Nábožensky samospravedlivý farizeus

Pokorný celník

Vědomí viny před Bohem

Koho Bůh ospravedlnil a proč?

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE A DOPLNĚNÍ PRACOVNÍHO LISTU

Máte ve třídě někoho, komu se ostatní smějí, protože se pořád hádá, špatně se učí, nebo naopak má samé jedničky? Nebo třeba protože je malý, odstávají mu uši a koktá? Není

občas ve vaší třídě důvodem k posměchu i to, že někdo nemá značkové oblečení, mobil nebo nějakou jinou věc? Smějete se někdy druhým také? Směje se někdo vám? Už jste si někdy řekli: „Bohudík nejsem jako...“ Jako kdo byste nechtěli být? Zkuste popřemýšlet a pak to doplnit do bubliny na dnešním pracovním listu.

II. JEŽÍŠ VYPRÁVÍ PODOBENSTVÍ

Ježíš vyprávěl svým učedníkům mnoho podobenství. Jedno z nich je o dvou mužích, kteří přišli do kostela, aby se modlili. Evangelista Lukáš ho zařadil do svého evangelia. Povídal si o něm kdysi s Theofilem a my si o něm budeme povídat dnes. Ty dva muže máme na dnešním pracovním listu.

Tento příběh řekl Ježíš lidem, kteří si zakládali na tom, že jsou spravedliví, ale ostatními pohrdali. Takoví lidé žijí ve všech dobách, tehdy i dnes. Zakládají si na tom, jak pěkně a příkladně žijí, jak Pána Boha poslouchají, do kostela pravidelně chodí, druhým pomáhají, ale na ty, kteří nežijí tak dobře jako oni, se dívají jako na špatné. Nejsou zkrátka podle nich takové jedničky jako oni.

III. FARIZEUS A CELNÍK V KOSTELE

Podívejme se nyní blíže na ty dva muže v kostele. Ten první je farizeus. Stojí vpředu, má pozvednutou hlavu, stejně jako ruce. Patří mezi dobré, ba přímo vzorné lidi. Jeho život je příkladný. Nikdy se mu nestal žádný průšvih, nepodvádí, nekrade a nelže. S manželkou se mají rádi, nebo to alespoň tak vypadá. Pokud mají děti, tak jsou jistě dobře vychované. Farizeus se postí. Pro jistotu se dokonce dvakrát týdně dovede vzdát jídla, pití a dalších věcí. To je něco! A nejen to. Ze všeho, co získá, tedy ze všech svých příjmů, odevzdává desetinu na kostel. Dělá mnohem víc, než žádají platná nařízení. Snaží se ze všech svých sil dodržovat všechna Boží přikázání, modlit se, žít podle bible a být v tom ostatním příkladem. Asi by řekl, že Pán Bůh a víra v něj je mu nade vše. Jistě je pro to všechno u mnohých velmi váženým mužem.

Vzadu v kostele klečí druhý muž. Je to celník. Skoro všichni celníci byli tehdy podvodníci. Obohacovali se totiž při výběru daní na úkor druhých lidí. Vybírali od nich poplatky za každou maličkost. Navíc se dali do služeb Římanů. Proto jim někteří nadávali do zrádců národa a kolaborantů. Jejich práce jim dobře vynášela, ale ostatní je neměli rádi a

nemluvili s nimi. Mezi takové odepsané lidi tento druhý muž patřil.

Ti dva – farizeus a celník – přišli na stejné místo se stejným úmyslem. Jsou v kostele a modlí se. To, že vidíme v kostele farizea, asi nikoho nepřekvapuje. Zato něco naprosto nečekaného je, že je tu celník. Farizeovi se to však hodí, a hned toho také ve své modlitbě využije.

IV. MODLITBA FARIZEOVA

„Bože, děkuji ti, že nejsem jako nejruznější darebáci, třeba jako tamten celník“. Tak se modlil farizeus. Darebák on rozhodně nebyl, nepodváděl, nevydíral, naopak dělal víc, než bylo třeba. Říká, že děkuje. Ve své modlitbě zmiňuje druhé lidi a jako příklad uvádí celníka. Ale proč? Jenom proto, že jsou podle něj horší než on. On za ně ale neprosí. Mluví o nich, aby ještě víc vyniklo, jaká je on sám jednička. Srovnává se s těmi, kdo nejsou jako on. Vytahuje se nad nimi, jak je skvělý a úžasný. Chová se v tu chvíli jako frajer a náfuka.

Může se taková modlitba Pánu Bohu vůbec líbit? A je to ještě vůbec modlitba? Vždyť on vlastně Pána Boha v tu chvíli potřebuje jen k tomu, aby mu připomenul, jak on je dobrý a ostatní špatní. On vlastně Pána Boha ani o nic neprosí. Ani o posilu do toho celého svého snažení. Je sám se sebou spokojený. Věří sám sobě a svým schopnostem. Druhé potřebuje jen kvůli tomu, aby při srovnání s nimi vynikl. A navíc si nic z toho neuvědomuje. Tak moc je sám do sebe zahleděný.

Připomíná to trochu jednu pohádku. Jistě ji znáte. Pohádku, ve které se královna každý den pyšně ptá svého zrcadla: „Zrcadlo, zrcadlo, řekni mi, kdo je na světě nejkrásnější?“

On si vlastně ten farizeus z Pána Boha dělá takové zrcadlo. Potřebuje se ujistit, jak je skvělý. Čeká, že mu dá Pán Bůh za pravdu. Přesně jako to zrcadlo královně v pohádce.

V. MODLITBA CELNÍKOVA

Celníkova modlitba je úplně jiná. Uvědomuje si, že je darebák, že je hříšník, že dělá mnoho věcí špatně. Proto ani nejde dopředu a zůstává docela vzadu. Ani se neodvažuje pozvednout oči k nebi, ale klečí a hlavu má skloněnou. Tak dává najevo lítost nad svým zpackaným životem. Neví si s tím sám rady. Říká jen: „Bože, slituj se nade mnou hříšným.“

Celník se nesnaží nic zlého ze svého života omlouvat. Nepřesvědčuje Pána Boha, že jiní jsou ještě horší. Neříká, že jiní okradli ještě více lidí než on. Přiznává, že je hříšník, že jeho vina je jasná. Nic nehraje, nic nepředstírá, je pravdivý. A také ví, že sám si z té své zamotané situace nepomůže. Proto volá k Bohu. Prosí ho s důvěrou a doufá, že ho Pán Bůh snad uslyší.

VI. KOHO BŮH OSPRAVEDLNIL

Jen jeden z těch dvou mužů odešel domů ospravedlněn. Jen jednoho Bůh přijal. Která z těch dvou modliteb se asi Pánu Bohu víc líbila? Čí modlitbu vyslyšel? Farizeovu, nebo celníkovu? Co myslíte?

Ježíš to řekl jasně: „Pravím vám, že ten celník se vrátil ospravedlněn do svého domu, a ne farizeus.“ Pěkně a názorně to vyjadřuje i dnešní pracovní list. Pouze celník se svou bublinou může „prolézt“ dveřmi kostela ven. Může se připojit k Ježíšovi a lidem kolem něj, jak je máme na pracovním listu. Farizeus s bublinou plnou srovnávání zůstává sám.

Ti, kteří tehdy Ježíšovi naslouchali, museli být závěrem podobenství zaskočeni. Takový konec nikdo z nich nečekal. Farizeus se vracel domů stejný jako přišel. Možná je vám ho i trochu líto. Vždyť to myslel dobře a tolik se snažil. Přesto odešel z prázdnou. Ježíš ho však neodmítá. Neříká, že pro něj není už šance, že si to u něj navždy pokazil. Jen to dá asi tomu farizeovi ještě práci, než pochopí, co dělá život pravým životem.

Celník si mohl pískat, s prázdnou totiž neodešel. Prosil a dostal. Pán Bůh mu nevyměřil trest podle množství jeho průšvihů. Pohlédl k jeho srdci a uviděl tam něco, co ve farizeově srdci nebylo. Uviděl tam opravdovost, důvěru a touhu po novém životě.

To je to, co rozhoduje a také dělá život pravým životem. Před Bohem je důležitá opravdovost, v níž si člověk na nic nehraje. Pak důvěra, s níž se člověk k Bohu obrací se vším dobrým i zlým. Kromě ní také touha žít s Boží pomocí nově, jinak než dosud.

Celník byl opravdu velký hříšník. Za to ho Ježíš rozhodně nechválí. Stejně ani nekritizuje farizea za to, že žije slušný život. Nejlepší by bylo obojí spojit. Žít odpovědný, poctivý a poslušný život jako farizeus. A zároveň žít s vědomím, že potřebuji druhé lidi i Pána Boha. K tomu patří umění pokorně přiznat svou chybu a vinu. Sám před sebou, před Pánem Bohem, před druhými. Ti tu nejsou proto, abych se s nimi poměřoval, jestli jsem lepší nebo horší. Proč tu vlastně druzí jsou? Třeba proto, abychom se společně radovali z dobrých věcí, odpouštěli si, něco užitečného spolu podnikali a pomáhali si, když přijdou těžkosti.

MODLITBA

Pane Ježíši Kriste, jak je snadné se s druhými srovnávat a dumat nad tím, v čem jsou horší než my. Odpusť nám, když se nad druhými vytahujeme. Prosíme, uť nás opravdové pokoře a důvěře. Dávej nám touhu i sílu žít tak, jak se tobě líbí. Prosíme za druhé, zvláště za ty, kterým se druzí smějí a pohrdají jimi. Amen

Podněty pro rozhovor:

- jsou pokušením náboženské sebejistoty ohroženi všichni lidé, nebo se proti nim můžeme vyzbrojit (pilným studiem Písma, vroucnějšími modlitbami, stejným způsobem modlitby jako celník, rozhovorem s populárním farářem, skromným způsobem oblékání, vyhýbáním se určitým lidem, spálením některých knih či filmů)?
- je možné se Bohu víc přiblížit naučenou nebo vyslovenou modlitbou?
- proč dává Ježíš za příklad celníka, když věděl, že většina farizeů nemá celníky ráda? Mluvil by dnes o revizorovi nebo úředníkovi berního úřadu nebo o někom jiném?
- víte, že jeden učedník byl původně celník? Jak se jmenoval? (U Mk 2,14 - Levi syn Alfeův, u Mt 9,8 - Matouš)
- myslí si lidé o sobě spíše, že jsou lepší než druzí?
- může být někdo Bohu milý více než ostatní právě proto, že chodí např. déle do kostela?
- odpouští Bůh, nebo jen lidé?
- je na člověka poznat, že mu bylo odpuštěno?
- je na člověka poznat, že se chová povýšeně? Máme právo se chovat vůči někomu povýšeně? Třeba vůči přistěhovalcům, cizincům, bezdomovcům?
- víte o někom, kdo se choval povýšeně a nakonec byl ponížen?

Odkaz na pracovní list

[30 Farizeus a celník](#)

Odkaz na píseň

[V království Božím místa dost \(EZ694\)](#)

[Kristus je má síla \(BTS93\)](#)

[Svou oslav Pána písní, jak nejlíp dovedeš](#)

[Ve jméno Krista doufáme](#)

[Přímluvný zpěv \(BTS44\)](#)

[Všechny děti v celém světě \(BTS6\)](#)

[Bud' vůle tvá, bud' vůle tvoje všude tam](#)

[Nezná tu nikdo soužení mé, to zná snad jenom Ježíš](#)

[Ach, Bože náš! Ty dobře znáš mé mnohé těžké viny](#)

Cílová skupina

[Školní](#)

[Mladší školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu - Evangelium Lukášovo](#)

Biblický odkaz (kat)

[Lukáš 18,9–14](#)